

Identifying and Prioritizing the Dimensions of Urban Tourism Expansion in Kelardasht City

Mina Hasani Moghadam¹, Hossein Kalantari Khalilabad²✉, Maryam Rezghi³

1. Department of Urban Planning, Ayatollah Amoli Branch, Islamic Azad University, Amol, Iran

Email: Mina.moghadam68@yahoo.com

2. (Corresponding Author) Department of Urban Planning, Ayatollah Amoli Branch, Islamic Azad University, Amol, Iran

Email: H_kalantari2005@yahoo.com

3. Department of Urban Planning, Ayatollah Amoli Branch, Islamic Azad University, Amol, Iran

Email: Rezghi.maryam@yahoo.com

ARTICLE INFO

Keywords:

Urban Management,
Tourism,
Urban Tourism,
Kelardasht.

Article History:

Received:

8 August 2023

Received in revised form:

28 November 2023

Accepted:

25 December 2023

Available online:

29 January 2023

ABSTRACT

The current research was conducted to explain the principles of urban tourism development in Kelardasht city. This research is of applied type, and in terms of nature and method, it is survey and exploratory. The data collection method includes library and field methods, the data collection tool is a questionnaire, the respected professors and advisors have confirmed the questionnaire's validity, and the questionnaire's reliability is 0.872 based on Cronbach's alpha, which shows good internal reliability of the questionnaire. The statistical population in this research is all the tourists of Kelardasht; based on Cochran's formula, 384 samples were selected, distributed, and collected among tourists by non-probability sampling method. In addition, SPSS software (arithmetic mean tests and paired t-test) was used for data analysis. The findings of the research have shown that in the prioritization of tourism development dimensions in Kelardasht city, it has been determined that the dimension of political development and extraterrestrial documents, with an average difference of -2.44983, has the highest priority among the five dimensions investigated. After that, other dimensions in the order of importance based on pairwise differences are the management and infrastructure dimension (-1.48865), economic and capital dimension (-1.34430), environmental and natural dimension (-1.19094), and social and cultural dimension (-0.85110), which respectively have the most significant role in the development of urban tourism in Kelardasht city. The results have shown that one of the effective factors in developing Kelardasht tourism is strengthening tourism infrastructure, including natural attractions (unique landscape and climate, high peak, roaring river, etc.).

Citation: Hasani Moghadam, M., Kalantari Khalilabad, H., & Rezghi, M. (2023). Identifying and Prioritizing the Dimensions of Urban Tourism Expansion in Kelardasht City. *Journal of Urban Tourism*, 10 (4), 115-135.

doi: <http://doi.org/10.22059/JUT.2024.366413.1161>

© The Author (s)

This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

Publisher: University of Tehran Press

Extended abstract

Introduction

In the process of globalization, cities rely on their various capabilities to improve the lives of their residents. At the same time, they will be centers for attracting other people on a national and international scale. Kelardasht city in Mazandaran province is one of the tourist destinations in Iran that attracts thousands of domestic and foreign tourists every year. Tourists who enter Kelardasht consist of several categories, which include ecotourists (including mountaineers and organizers of car tours in the surrounding forests), those who benefit from the suitable climate of Kelardasht, those who are interested in historical attractions such as palaces, ancient sites, and similar cases, those interested in rural ecosystems, etc. are among the most important of these tourists. Kelardasht city is a space for urban tourists who visit the city based on their tastes, or it is a space for entering, getting the necessary supplies, and even staying for tourists who have entered Kelardasht with a purpose other than urban tourism. Since the preparation and compilation of development plans require a needs assessment and the correct definition of its constituent elements, it is necessary to model it in line with the development of urban tourism in Kelardasht while knowing the principles and criteria of urban tourism. Order and organize urban tourism in different dimensions by preparing a specific framework. In the meantime, components such as urban tourism attractions and natural, historical, cultural, architectural, and urban pilgrimage attractions, accommodations, and facilities in and around the city are regressed. By this necessity, the main question of the research is raised in the following way:

-What is the prioritization of the dimensions of the development of urban tourism in Kelardasht?

Methodology

This research is applied, and in terms of nature and method, it is survey and exploratory. The method of collecting information in this research includes library and field methods; the most important tool

in data collection is the researcher's self-made questionnaire; the respected professors and advisors and the reliability of the research questionnaires have confirmed the validity of the questionnaire. Also, based on Cronbach's alpha, it is equal to 0.872, which shows the good internal reliability of the questionnaire. The statistical population in this research is made up of all the tourists of Kelardasht, and due to the lack of accurate information on the number of tourists, based on Cochran's formula, 384 samples were selected, which were distributed and collected among tourists by non-probability sampling method. In addition, SPSS software (arithmetic mean tests and paired t-test) was used for data analysis.

Results and discussion

In the t-test of paired (dependent) samples, the investigated criteria are examined at two points. In this test, the difference between the averages of the attributes is evaluated. In the t-test with paired samples, each urban tourism development criteria in Kelardasht city has been observed twice in two different situations (the current situation of Kelardasht city and the rate of tourism development in case of implementation of the indicators). Based on this, the research hypothesis is based on the existing difference in the status of urban tourism development criteria in Kelardasht city, two times before (existing situation) and after implementing the indicators. As it is understood from the prioritization of urban tourism development criteria in Kelardasht based on pairwise differences, among the 17 criteria that are considered for urban tourism development in Kelardasht, political development and foreign relations with differences even numbers (average difference) (-2.83281) are in the highest priority for carrying out corrective or effective measures and operations in the development of tourism; first of all, in the current situation, the indicators of political development and foreign relations are in poor and weak conditions, and if the indicators defined in it are implemented, the development of tourism in the country and consequently in

Kelardasht will flourish. This will also be exemplified in the criterion of compilation of extra-hand documents with paired differences (average difference) (-2.06684), which is in second place in this ranking. On the other hand, the lowest possible difference, which shows the relatively good condition of the indicators, or less impact in the case of the implementation of these indicators in the development of Kelardasht tourism, including the criteria of social and cultural resources and infrastructures with paired differences (mean difference) - 0.74826) and education to citizens and tourists with pairwise differences (mean difference) (-0.35243) which are in the 16th and 17th ranks. Other criteria include services and infrastructure, development of urban tourism vision, investment in urban tourism, integrated urban management, display of events and events, improvement of natural and environmental conditions, advertising and marketing, and creating a balance between resources and costs. The tourism industry, environmental sustainability, the spatiality of urban tourism, investment in urban tourism, urban image and city landscape, preservation of natural resources, and protective laws are ranked third to fifteenth, respectively.

Conclusion

In evaluating the opinion of the statistical community in the process of urban tourism development in Kelardasht (if the same indicators are implemented), the enthusiasm and special attention of tourists in this field and their positive opinion in the event of the implementation of the indicators presented in the questionnaire, including social and cultural aspects, management and infrastructural, economic and capital, environmental and natural, and political development and the documents mentioned above are indicative of the category of tourism in national and global competitive arenas. In almost all the indicators examined during the research, it is believed that planning about social and cultural resources and infrastructures, educating citizens and tourists, displaying events and happenings, integrated urban management, spatialization of urban tourism, development of urban tourism landscape,

advertising and marketing, services and infrastructure, creating a balance between resources and costs of the tourism industry, investing in urban tourism, improving natural and environmental conditions, environmental sustainability, development political and foreign relations and compilation of general documents can help the development of urban tourism in Kelardasht.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

شناسایی و اولویت‌بندی ابعاد گسترش گردشگری شهری در شهر کلاردشت

مینا حسنی مقدم^۱، حسین کلانتری خلیل‌آباد^۲✉، مریم رزقی^۳

۱- گروه شهرسازی، واحد آیت‌الله آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران. Email: Mina.moghadam68@yahoo.com

۲- نویسنده مسئول، گروه شهرسازی، واحد آیت‌الله آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران. Email: H_kalantari2005@yahoo.com

۳- گروه شهرسازی، واحد آیت‌الله آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران. Email: Rezghi.maryam@yahoo.com

چکیده

اطلاعات مقاله

واژگان کلیدی:

مدیریت شهری،
گردشگری،
گردشگری شهری،
کلاردشت.

پژوهش حاضر با هدف تبیین اصول توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت صورت پذیرفته است. این تحقیق از نوع کاربردی و به لحاظ ماهیت و روش، پیمایشی و اکتشافی است. روش گردآوری اطلاعات شامل روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی است که ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه می‌باشد که روایی پرسشنامه را اساتید محترم راهنما و مشاور تأیید کرده و پایایی پرسشنامه‌ها نیز بر مبنای آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۷۲ است که نشان از پایایی درونی خوب پرسشنامه دارد. جامعه آماری در این پژوهش کلیه گردشگران کلاردشت بوده که بر مبنای فرمول کوکران به انتخاب ۳۸۴ نمونه مبادرت شده است که به روش نمونه‌گیری غیر احتمالی میان گردشگران توزیع و گردآوری شده است. ضمن اینکه در راستای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار SPSS (آزمون‌های میانگین حسابی و آزمون t زوجی) استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان داده که در اولویت‌بندی ابعاد توسعه گردشگری در شهر کلاردشت مشخص شده که بعد توسعه سیاسی و اسناد فرادستی با اختلاف میانگین (۲,۴۴۹۸۳-)، دارای بالاترین اولویت در میان ابعاد پنج‌گانه موردبررسی بوده است. پس از آن، سایر ابعاد نیز به ترتیب اهمیت بر اساس تفاوت‌های زوجی عبارت‌اند از بعد مدیریتی و زیرساختی (۱,۴۸۸۶۵-)، بعد اقتصادی و سرمایه‌ای (۱,۳۴۴۳۰-)، بعد محیطی و طبیعی (۱,۱۹۰۹۴-) و بعد اجتماعی و فرهنگی (۰,۸۵۱۱۰-) که به ترتیب بیشترین نقش را در توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت دارند. نتایج نشان داده است که یکی از عوامل مؤثر در توسعه گسترش گردشگری کلاردشت، تقویت زیرساخت‌های گردشگری اعم از جاذبه‌های طبیعی (چشم‌انداز و اقلیم منحصربه‌فرد، قله مرتفع، رودخانه خروشان و ...) می‌باشد.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۵/۱۷

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۰۹/۰۷

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۱۰/۰۴

تاریخ چاپ:

۱۴۰۲/۱۱/۰۹

استناد: حسنی مقدم، مینا؛ کلانتری خلیل‌آباد، حسین و رزقی، مریم. (۱۴۰۲). شناسایی و اولویت‌بندی ابعاد گسترش گردشگری شهری در شهر کلاردشت. *مجله گردشگری شهری*، ۱۰ (۴)، ۱۱۵-۱۳۵.

<http://doi.org/10.22059/JUT.2024.366413.1161>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

© نویسندگان

مقدمه

در عصر کنونی مسئولین شهری در جستجوی راههایی برای بازاریابی شهرها هستند. در این رابطه برند سازی شهری راهبردی برای افزودن مزیت رقابتی به وسیله فراهم نمودن تصویر، منبعی برای ارزش بالای اقتصادی، اهمیت فرهنگی و سیاسی و توسعه اقتصادی و اجتماعی قاطع است (Bakas et al, 2019: 732). یکی از الگوهای خلاقانه در برند سازی شهرها توجه به گردشگری و خاصه گردشگری شهری است که می تواند هر شهر را متناسب با توان های انسانی یا طبیعی به عنوان فضایی برای جذب گردشگر از سایر شهرها متمایز سازد (فیضی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۲۹). ضمن اینکه فارغ از این مباحث نیز هر شهری با توجه به دارایی های خود به دنبال توسعه و تثبیت جایگاهش در سطح ملی، منطقه ای و بین المللی است (رزقی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۳۷)، که توجه به گردشگری شهری شاید ساده ترین مسیر باشد. در عین حال گردشگری شهری خود باید در مسیر توسعه و ارتقا قرار گیرد. از آنجایی که گردشگری، از فعالیت های مهم با پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و محیطی در شهرهاست. سیاست توسعه گردشگری، رویکردی است که شهر با تأکید بر آن می تواند ضمن افزایش منافع آن، تأثیرات منفی را به حداقل کاهش دهد (فنی و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۹). در واقع، گردشگری شهری عاملی بسیار مهم در توسعه شهرها محسوب می شود و همواره گردشگران جهت بازدید از جاذبه های مادی و غیرمادی شهرها قصد سفر می کنند. گردشگری بر اساس وجود جاذبه های تاریخی، فرهنگی-هنری و غیره شکل می گیرد و یکی از پرجاذبه ترین مکان های گردشگری شهرها همین امکانات و سازه ها می باشند لذا توسعه گردشگری شهری و مدیریت خردمندان آن، نیازمند برنامه ریزی می باشد (حیدری کوشکنو و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۱۷). بنابراین، فراهم کردن بستر مناسب برای توسعه گردشگری شهری، شناسایی جاذبه ها و منابع در مرحله اول و سپس ارزیابی و اولویت بندی در مرحله بعدی، امری ضروری به نظر می رسد (قالیباف و شعبانی فرد، ۱۳۹۰: ۱۷۳). در حقیقت توسعه گردشگری شهری مستلزم توجه به اصول و معیارهایی است که درجه اول شناخت آن ها و سپس سنجش و ارزیابی هر شهر در پتانسیل های این اصول از اهمیت بالایی برخوردار است. ضمن اینکه پس از تطبیق ویژگی ها و پتانسیل های شهر با اصول توسعه گردشگری شهری لازم است تا با توجه به شرایط منحصر به فرد هر شهر به تبیین مدل و الگوی متناسب آن مبارت گردد تا چشم انداز مشخصی را در پیش داشته باشد (Incera et al, 2015: 189). شهر کلاردشت در استان مازندران به عنوان یکی از مقاصد گردشگری در کشور ایران است که سالانه هزاران نفر از گردشگران داخلی و خارجی را جذب می نماید. گردشگرانی که به مقصد کلاردشت وارد شهر می شوند؛ معمولاً مشتمل بر چند دسته هستند که اکوتوریست ها (مشتمل بر کوهنوردان، برگزارکنندگان تورهای اتومبیل گردی در جنگل های پیرامون) بهره گیران از اقلیم مناسب کلاردشت، علاقه مندان به جاذبه های تاریخی همچون کاخ ها، محوطه های باستانی و موارد مشابه، علاقه مندان به زیست بوم های روستایی و ... از جمله مهم ترین این گردشگران هستند. شهر کلاردشت فضایی برای گردشگران شهری است که بر اساس سلايق خود از شهر بازدید می کنند یا فضایی برای ورود، تهیه لوازم مورد نیاز و حتی اقامت گردشگرانی است که با هدفی غیر از گردشگری شهری به کلاردشت وارد شده اند. از آنجایی که تهیه و تدوین طرح های توسعه نیازمند نیازسنجی و تعریف صحیح عناصر تشکیل دهنده آن می باشد، بنابراین لازم است تا در راستای توسعه گردشگری شهری در کلاردشت، ضمن شناخت اصول و معیارهای گردشگری شهری به مدل سازی آن پرداخته تا با تهیه چارچوب مشخص به انتظام و ساماندهی گردشگری شهری در ابعاد مختلف مبادرت گردد. در این بین مؤلفه هایی چون جاذبه ها و کشش های گردشگری شهری همچون جاذبه های طبیعی، تاریخی، فرهنگی، زیارتی معماری و شهرسازی، اقامتی و تاسیساتی در شهر و پیرامون رگسیون می شود. از طرفی آنچه در این میان دارای اهمیت می باشد، شناخت اصول توسعه گردشگری است که با توجه

به گردشگری پذیری استان‌های شمالی کشور به مطالعه این منطقه از کشور مبادرت شده که در این بین شهر کلاردشت نیز به عنوان سایت مورد مطالعه انتخاب شده است و از آنجایی که کلاردشت تقریباً همه پتانسیل‌های گردشگری شهری را در خود دارد به عنوان پایلوت انتخاب شده تا نتایج حاصل از پژوهش با تعمیم‌پذیری در شهرهای مشابه مورد استفاده قرار گیرد. ضمن اینکه کلاردشت به عنوان نمادی از مقاصد گردشگری به شمار می‌رود که چرخه گردشگری باتلر را در مدت زمان کوتاهی طی نموده است که تداوم وضعیت فعلی، شهر و گردشگری آن را به مسیر انحطاط خواهد کشید، بنابراین لازم است تا با تبیین اصول توسعه گردشگری شهری مشتمل بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی، ابعاد اقتصادی و سرمایه‌ای، ابعاد مدیریتی و زیرساختی، ابعاد محیطی و طبیعی در کلاردشت به برنامه‌ریزی و نظم‌بخشی در این حوزه مبادرت گردد.

بخشی از مهم‌ترین پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه مشتمل بر موارد زیر می‌باشند. بالیده و تقوایی (۱۴۰۲)، مقاله خود تحت عنوان تبیین شاخص‌های مدل شکوفایی گردشگری شهری را انجام داده‌اند. ایشان مؤلفه‌های تأثیرگذار در شکوفایی گردشگری شهری را در ابعاد پنج‌گانه (اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیرساختی، پایداری و نهادی) شناسایی کردند. نتایج نشان‌دهنده این بوده است که الگوی ارائه شده دارای برازش قابل قبولی می‌باشد. در این رابطه بیشترین میزان میانگین واریانس استخراج شده مربوط به شاخص «اجتماعی- فرهنگی» با (۰/۸۱)، و کمترین مقدار آن مربوط به شاخص «اقتصادی» با (۰/۴۷)، بوده است. صادقی و همکاران (۱۴۰۱)، مقاله خود با عنوان آینده‌پژوهی توسعه گردشگری شهری (مورد مطالعه: شهر اردبیل) را انجام داده‌اند. نتایج تحقیق ایشان نشان داده است که متغیرهای منابع انسانی، تحریم‌ها، مدیریت تخصصی، خدمات درمانی، آموزش، برنامه‌ریزی، تنوع‌سازی و رقابت‌پذیری، نیروهای پیشران این تحقیق هستند. همچنین از میان بسیاری از سناریوها، تعداد ۵ سناریو قوی به دست آمد که ۲ مورد آن وضعیت خوش‌بینانه است. در خوش‌بینانه‌ترین حالت گردشگری شهر اردبیل در افق ۱۴۲۰ توسعه خواهد یافت. که در این خصوص راهبرد تهاجمی، راهبرد منتخب تحقیق است. فان و همکاران^۱ (۲۰۲۳)، مقاله خود با عنوان شناسایی و اولویت‌بندی استراتژی‌های توسعه گردشگری با استفاده از SWOT، QSPM و AHP: مطالعه موردی کوه چانگ‌بای در چین را انجام دادند. نتایج پژوهش ایشان نشان داد که «استفاده از پتانسیل‌های طبیعی، تاریخی و غیره» و استراتژی "ایجاد مکانیزم مناسب برای سرمایه‌گذاری بخش دولتی و خصوصی" برای بهبود شرایط در کوه چانگ بای بسیار مهم هستند. بنابراین باید به ظرفیت‌های گردشگری این منطقه توجه ویژه‌ای شود و در جهت تقویت صنعت گردشگری، جایگاه اقتصادی منطقه و ایجاد فرصت‌های شغلی در دستور کار مدیران و برنامه‌ریزان قرار گیرد. مجاد و همکاران^۲ (۲۰۲۲)، مقاله خود با عنوان صنعت گردشگری ساحلی در مدیترانه: بررسی انتقادی فشارها و اثرات اجتماعی-اقتصادی و محیطی را انجام دادند. پژوهش ایشان نقش‌های اجتماعی و اقتصادی حیاتی صنعت گردشگری ساحلی را برجسته می‌کند، درحالی‌که رشد مداوم و کنترل نشده این بخش و فعالیت‌های مرتبط، اکولوژی و کیفیت محیطی این کشورهای ساحلی را به خطر می‌اندازد که این امر مستلزم توجه تصمیم‌گیرندگان و ذینفعان به اتخاذ راهبردها و رویکردهای جدید در راستای سبز کردن صنعت گردشگری آبی برای تضمین رشد پایدار اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی این صنعت است. بررسی پژوهش‌های مختلف در حوزه گردشگری نشان می‌دهد که تاکنون پژوهش‌هایی در حوزه توسعه گردشگری و نیز گردشگری شهری صورت پذیرفته است. هر چند این تعداد در زمینه شناسایی و اولویت‌بندی ابعاد گسترش گردشگری شهری، چندان مشاهده نگردیده است.

1. Fan

2. Mejjad

بر این اساس هدف از پژوهش حاضر شناسایی و اولویت‌بندی ابعاد گسترش گردشگری شهری در شهر کلاردشت بوده است که در این راستا سؤالی که برای رسیدن به هدف این پژوهش مطرح می‌شود عبارت است از: ابعاد گسترش گردشگری شهری در شهر کلاردشت کدام‌اند و در چه اولویتی قرار دارند؟

مبانی نظری

در رابطه با رویکردهای توسعه گردشگری، یکی از پرکاربردترین و مشهورترین فهرست‌بندی‌ها در زمینه توسعه گردشگری مربوط به گتس^۱ (۱۹۸۷) می‌شود. او چهار رویکرد یا رهیافت عمده را با ویژگی‌های هر یک از آن‌ها را مطرح کرد: رویکرد منفعت‌طلبی یا بهره‌کشی؛ رویکرد اقتصادی، رویکرد فضایی/کالبدی؛ رویکرد اجتماع‌محور (متانی و همکاران، ۱۳۹۷ به نقل از هال^۲، ۲۰۰۰). گتس تأکید می‌کند که این چهار رهیافت نه منحصربه‌فردند و نه لزوماً به‌صورت متوالی مطرح می‌شوند. درعین‌حال این دسته‌بندی را راهی مناسب برای بررسی ویژگی‌های مشترک رویکردهای متفاوت در گردشگری‌های برنامه‌ریزی شده می‌داند.

رویکرد گردشگری پایدار (برنامه‌ریزی و توسعه یکپارچه گردشگری):^۳ توسعه پایدار و گردشگری پایدار با یکدیگر ارتباط ارگانیک دارند. گردشگری پایدار متکی بر ایده اولیه توسعه پایدار بوده و بدین سبب تنها اهداف زیست‌محیطی را دنبال نمی‌کند، بلکه در پی برقراری موازنه میان اهداف و منافع اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی جامعه می‌باشد (مسعودی‌راد و همکاران، ۱۳۹۷: ۳۷).

شیوه‌های مختلفی برای ارزیابی فرآیند توسعه گردشگری وجود دارد. ارزیابی اثرات درک شده گردشگری از سوی جامعه محلی یا تحلیل ظرفیت تحمل آنان؛ مطالعه تغییر کیفیت زندگی و محیط‌زیست؛ میزان رضایت گردشگران و ... (Sobirov, 2018: 36). روش‌شناسی‌های غالب، مبتنی بر مطالعه درک، نگرش و رفتار مبتنی بر نظریه‌های مثبت‌گرا یا منفی‌گرا بوده است و به‌صورت زیر طبقه‌بندی می‌شوند:

❖ چارچوب‌های نظری که تلاش در توصیف نحوه درک و نگرش نسبت به گردشگری دارند، از جمله نظریه وابستگی، نظریه تبادل اجتماعی، نظریه نگرانی جامعه محلی و ...؛

❖ عوامل مستقلی که نگرش و درک گردشگری را تحت تأثیر قرار می‌دهند، مانند سن، جنسیت، فاصله، سطح سواد، گونه گردشگری، میزان برخورد ساکنین با گردشگران، منفعت اقتصادی و وابستگی اقتصادی، سطح دانش درباره گردشگری، میزان مشارکت مردم در تصمیم‌گیری و ...؛

❖ مدل‌های مربوط به فرآیند توسعه گردشگری از جمله: مدل رنجش داکسی، مدل چرخه حیات باتلر و مدل تخریب خلاق میشل مطرح‌شده است (بهرامیان و شمس‌الدینی، ۱۳۹۷: ۱۳۳).

این مدل‌ها و نظریه‌ها با شناسایی نقاط ضعف و قوت مقصد، در برنامه‌ریزی گردشگری پایدار می‌توانند بسیار مؤثر واقع شوند (Hudson et al, 2016: 29).

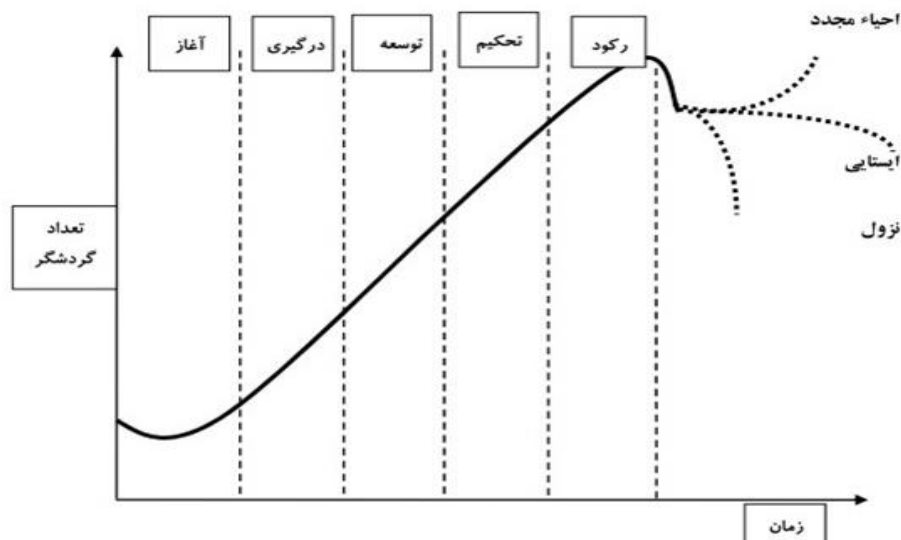
مدل چرخه حیات مقصد باتلر^۴: مدل توسعه مقصد باتلر بعد از مدل داکسی مطرح و البته از آن نیز بسیار ایده گرفت. وی مدل خود را اولین بار در دهه ۱۹۸۰ بر اساس تحقیقات گسترده در زمینه توسعه گردشگری، با عنوان «چرخه حیات مقصد» ارائه داد.

1. Getz

2. Hall

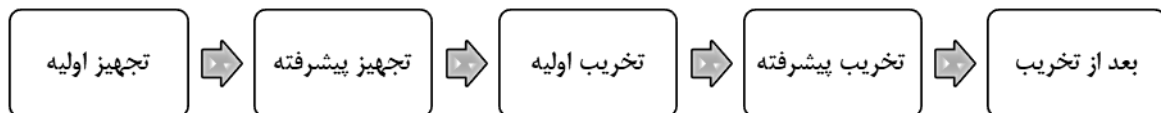
3. Sustainable tourism approach

4. Area life cycle Model

شكل ۱. مدل چرخه حیات مقصد باتلر، منبع: Butler, 1980

مدل تخریب خلاق^۱ (CD) میشل: بر اساس الگوی «تخریب خلاق»، وقتی ثروت در جامعه انباشته و توزیع می‌شود، آن جامعه باید متحول شده و از شیوه سنتی خود به یک چیز جدید و مناسب‌تر تبدیل شود تا به مرحله بعدی توسعه برسد. این روند هم خلاقانه و هم مخرب بوده و یک نوسازی پویا است که می‌تواند ساختار سنتی قدرت و ثروت را پشت سر بگذارد. این تحول بیانگر پیوند میان منابع اقتصادی و تحقیق و پژوهش و عامل حرکت روبه‌جلو در راه نوآوری و رسیدن به پویایی است. از طریق این مدل می‌توان جایگاه یک سایت گردشگری را در مراحل پنج‌گانه آن ارزیابی و به‌تناسب آن اقدام به برنامه‌ریزی نمود (رضایی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱).

شكل ۲. مدل تخریب خلاق، منبع: Vanderwerf, 2018: 11

بررسی‌های صورت گرفته در منابع داخلی و خارجی که در نهایت بتوانند چارچوب نظری تحقیق را آماده کنند، نتایج زیر را حاصل نموده است. عمده مطالعات طی سال‌های اخیر صورت پذیرفته‌اند که هر یک از پژوهشگران بر مبنای پژوهش و قلمرو موضوعی و مکانی خود، به ارائه متغیرهایی در راستای توسعه گردشگری شهری و اصول توسعه آن مبادرت نموده‌اند. (جدول ۱)

جدول ۱. شاخص‌های مؤثر در راستای توسعه گردشگری شهری

محقق	معیار	شاخص
آریانی و فانوزی ^۱ ، ۲۰۱۹	شیوه حاکمیت و سیاست‌های مدیریتی، بازاریابی گردشگری	هماهنگی نهادی، روابط خارجی، تبلیغات گردشگری
آرتور و منشا ^۲ ، ۲۰۱۶	مشارکت سهامداران، تشریک‌مساعی بخش خصوصی و عمومی مدیریت شهری	مشارکت گردشگران و جامعه میزبان، تدوین راهبرد پایدار
صادقی‌ها و نوری، ۱۴۰۰	شفافیت اطلاعاتی، روابط بین‌المللی حسنه، سرمایه‌گذاری زمینه مینا، آگاهی شاغلین در بخش گردشگری، حضورپذیری اجتماعی، استفاده از فناوری اطلاعات در زیرساخت‌ها و خدمات شهری، ارتقای آگاهی محیطی، ارتباط هماهنگ میان نهادها	عرضه اقامتگاه‌های بوم‌گردی، سهم فعالیت‌های صنایع‌دستی از کل فعالیت‌ها، جشنواره‌های فرهنگی در شهر، میزان اشتغال بومی در بخش گردشگری، برگزاری دوره‌های آموزشی برای فعالان گردشگری، فضاهای ایجادشده در سطح شهر برای حضور گردشگران، میزان وب‌سایت‌ها در معرفی جاذبه‌های شهری، آموزش جهت مدیریت پسماند
خواججه‌نی و همکاران، ۱۳۹۹	ساختارهای اجتماعی، فرهنگی، ساختار محیطی، ساختار نهادی، ساختار اقتصادی در سطوح بین‌المللی، ملی منطقه‌ای و سطح محلی	در سطح بین‌المللی؛ روابط سیاسی ایران با کشورهای غربی، تعامل ایران با سازمان‌های بین‌المللی گردشگری در سطح ملی و منطقه‌ای؛ نگاه به گردشگری در سند چشم‌انداز بیست‌ساله، سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های دولتی از جمله طرح‌های جامع گردشگری، ساختار سازمانی گردشگری کشور در سطح محلی؛ کارکنان آموزش‌دیده در بخش گردشگری منطقه، زیرساخت.
عربشاهی کیزی و تقدیسی، ۱۳۹۷	منابع و جاذبه‌های طبیعی، منابع تاریخی و یادمانی، تقویت زیرساخت‌های گردشگری، مدیریت شهری و شبکه هماهنگ گردشگری شهری	جاذبه‌های طبیعی، اجتماعی و فرهنگی، فضا گذران اوقات فراغت در شهر، بهسازی سیما و منظر شهر، ساماندهی فضاهای باز و فرهنگی شهری، تأمین بهداشت و نظافت شهر، گسترش امکانات دسترسی و اطلاع‌رسانی، تأمین ایمنی و جلوگیری از سوانح
ویسی، ۱۳۹۶	عوامل زمینه‌ای سیاست‌گذاری گردشگری	ایدئولوژی سیاسی، فرهنگ، اقتصاد، امنیت، امکانات رفاهی و زیربنایی، جاذبه‌های گردشگری
ابراهیم نیا سماکوش و همکاران، ۱۳۹۲	عناصر فیزیکی، عناصر فرهنگی و اجتماعی	قانون اساسی، قوانین و اسناد بلندمدت و میان‌مدت توسعه، قوانین عادی، آیین‌نامه‌ها، بخش‌نامه‌ها
قالیباف و شعبانی‌فرد، ۱۳۹۰	جاذبه‌های انسان‌ساخت، جاذبه‌های فرهنگی، جاذبه‌های طبیعی	مراکز خریدوفروش عمده، سرگرمی و تفریحات، پارک و فضای سبز شهری، تأسیسات پزشکی و درمانی، عناصر خاطره‌انگیز، نمایشگاه‌ها، بناهای تاریخی، مراکز تفریحی، موزه‌ها
فرجی‌راد و سید نصیری، ۱۳۸۹	عناصر اولیه (عناصری که عمل جذب گردشگرند و گردشگر بابت بازدید از آن‌ها هزینه می‌پردازد و اقامت می‌کند)	فضای شهری، فضای روستایی (جهانگردی سبز)، فضای ساحلی، فضای کوهستانی، رویدادها و محصولات فرهنگی
		خدمات و تسهیلات فرهنگی (تئاتر، کنسرت، سینما، گالری‌های هنری)، خدمات و تسهیلات ورزشی (مسابقات ورزشی بین‌المللی، المپیک، جام جهانی)، خدمات تفریحی (جشنواره‌ها)، ویژگی‌های فیزیکی در شهر (الگوی خیابان‌های تاریخی، بناهای جذاب و دیدنی به سبک‌های مختلف معماری، فضاهای سبز شهری)، نهادهای اجتماعی و فرهنگی

¹ Ariyani & Fauzi² Arthur & Mensha

(موسیقی، رقص)	
عناصر ثانویه (عناصری که به گردشگران خدمات می‌دهند)	مراکز اقامتی (مهمانسرا، هتل)، خدمات فروشگاه‌ها، بازار، مراکز خرید، حمل‌ونقل شهری

روش پژوهش

این تحقیق به لحاظ اهداف، جزو تحقیقات کاربردی است که یافته‌های آن می‌تواند در جهت ایجاد مدل مطلوب توسعه گردشگری شهری در شهرهای شمال کشور ایران و به‌خصوص شهر کلاردشت قابل‌استفاده باشد. روش گردآوری اطلاعات شامل روش‌های کتابخانه‌ای، پرسشنامه و مشاهدات میدانی است. در خصوص گردآوری اطلاعات مربوط به ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش از روش‌های کتابخانه‌ای و جهت جمع‌آوری اطلاعات برای تأیید یا رد فرضیه‌های پژوهش از روش میدانی استفاده شده که مهم‌ترین ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بوده است. جامعه آماری در این پژوهش را کلیه گردشگران ورودی به کلاردشت تشکیل داده که با توجه به نامعلوم بودن تعداد جامعه آماری، بر مبنای فرمول کوکران به انتخاب ۳۸۴ نمونه مبادرت شده است که به روش نمونه‌گیری غیر احتمالی میان گردشگران توزیع و گردآوری شد. روایی پرسشنامه توسط اساتید محترم راهنما و مشاور مورد تأیید قرار گرفته است و بر اساس بررسی صورت گرفته، آلفای کرونباخ این پرسشنامه در وضعیت موجود شهر کلاردشت برابر ۰/۸۵۴ و در وضعیت میزان توسعه گردشگری در صورت اجرای شاخص‌ها برابر ۰/۸۹۱ است. همچنین آلفای کرونباخ این پرسشنامه در مجموع برابر ۰/۸۷۲ است که نشان از پایایی درونی خوب این پرسشنامه دارد. در نهایت در راستای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار SPSS (آزمون‌های میانگین حسابی و آزمون t زوجی) استفاده شده است.

جدول ۲. مؤلفه‌ها و معیارهای پژوهش جهت تبیین اصول توسعه گردشگری شهری در شمال ایران در شهر کلاردشت

ابعاد	معیارها	شاخص‌ها
فرهنگی و اجتماعی	منابع و زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی	- ساخت و تجهیز منابع گردشگری و عناصر فرهنگی مؤثر آن در شهر همچون بوستان‌ها (فضای تفریحی و ورزشی) و فضای سبز، سینما و سالن‌های تئاتر، مجتمع‌های فرهنگی، موزه‌ها، بناهای یادبود، شهربازی، مراکز خرید
	فرهنگی	- معرفی جاذبه‌های تاریخی (مناطق با معماری تاریخی) و فرهنگی
	فرهنگی	- برگزاری جشنواره‌های فرهنگی در شهر و ارائه خدمات و تسهیلات فرهنگی (تئاتر، کنسرت، سینما، گالری‌های هنری، موسیقی، رقص و ...)
فرهنگی و اجتماعی	آموزش به شهروندان و گردشگران	- ادای احترام به سایر مردم
	فرهنگی	- معرفی آداب و رسوم و مناسبات فرهنگی
	فرهنگی	- آموزش نحوه برخورد و تعاملات با گردشگران ملی و بین‌المللی و ضرورت توجه به آن به جامعه میزبان
مدیریتی و زیرساختی	مدیریت یکپارچه شهری	- توجه به حیات حادثه‌ای یا واقعه‌ای در شهر (مکان‌های مربوط به حوادث مهم یا افراد مشهور)
	مدیریت یکپارچه شهری	- تقویت حس تعلق به مکان
	مدیریت یکپارچه شهری	- تقویت به تقویت فضاهای شهری جهت ایجاد همبستگی و علائق مشترک انسانی (گره‌ها و میدان‌ها اجتماعی و فرهنگی)
مدیریتی و زیرساختی	مدیریت یکپارچه شهری	- عناصر خاطره‌انگیز، نمایشگاه‌ها، بناهای تاریخی، مراکز تفریحی، موزه‌ها
	مدیریت یکپارچه شهری	- تلاش در راستای ایجاد و تقویت تصویر و نقشه ذهنی برای شهروندان و گردشگران
	مدیریت یکپارچه شهری	- آگاهی و بینش لازم برای مدیران شهری و گردشگری و برنامه‌ریزان به‌منظور ارتقاء امکانات و تسهیلات در شهر
مدیریتی و زیرساختی	مدیریت یکپارچه شهری	- برگزاری دوره‌های آموزشی برای فعالان گردشگری و افزایش کارکنان آموزش‌دیده در

بخش گردشگری منطقه - هماهنگی میان نهادها و سازمان‌های دست‌اندرکار در امور شهری و گردشگری - دیپلماسی شهری و تلاش مدیران شهری جهت جذب سرمایه‌گذار - نظارت بر شهر و مدیریت داده‌ها در مسائل کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ناشی از حضور گردشگران - استراتژی‌ها و برنامه‌های کاربری زمین و توسعه آن با نگاهی به گردشگری شهری - رویکرد اجرای قانون در بحث کاربری زمین و پیشگیری از تغییر کاربری زمین و خزش شهری	
- دسترسی به تمامی مناطق مقصد در شهر و نواحی پیراشهری - امکان انتخاب از میان یک سلسله گسترده از فعالیت‌ها در سطح شهر با توجه به تنوع سلیقه‌ها برای گردشگران - ترکیب فعالیت‌ها در رابطه با زمان و فضا (اختلاط کاربری‌ها) - همیاری کارکردی میان قابلیت‌های شهری (همه‌شمولی فضای شهر) - رعایت استانداردها و کدهای اصول ساخت‌وساز (خط آسمان، هندسه ساختمان، نما و ...) در جهت بهبود منظر شهری - ایجاد و تقویت فعالیت‌های ۲۴ ساعته در قالب فعالیت‌هایی مانند تئاتر، سینما، برپایی نمایشگاه‌ها و ... در سطح شهر - بهبود عملکرد فضاهای اقامتی و پذیرایی شامل مهمان‌سراها، بازارها و فروشگاه‌ها و غذاسراها.	فضامندی گردشگری شهری
- تدوین چشم‌انداز بلندمدت (۲۰ ساله) شهر با محوریت گردشگری (متناسب با توانمندی‌ها) - تدوین سند راهبردی جهت پذیرش گردشگران با انگیزه‌های دیدار دوستان و خویشان، مسافرت‌های تجاری، حضور در نمایشگاه‌ها و کنفرانس‌ها، بازدید از میراث فرهنگی، سفرهای مذهبی و تفریحی، حضور در حوادث، خریدهای تفریحی، سفرهای روزانه، دلایل شخصی	تدوین چشم‌انداز گردشگری شهری
- توجه به اصل رسانه سالاری در دنیای مدرن و بهره‌گیری از رسانه‌های مختلف جهت معرفی شهر در فرایند بازاریابی - شکل‌دهی گردشگری مجازی (بازاریابی و تبلیغات در بستر رسانه‌ای) - میزان وب‌سایت‌ها در معرفی جاذبه‌های شهری (اطلاعات، خدمات موجود در بوستان‌ها، نقشه‌های راهنما و اداره اطلاعات برای راهنمایی گردشگران) - برنامه‌ریزی جهت برگزاری جشنواره، همایش با ارزش‌گذاری برای شهر و برند سازی - تلاش برای بازار سازی، بازاریابی و بازار داری گردشگری شهری - تلاش جهت بهره‌گیری از توان‌های منحصربه‌فرد شهر جهت برند سازی و معرفی شهر	تبلیغات و بازاریابی
- بهبود کیفیت خدمات به گردشگران و جلب رضایت‌مندی آنان در عرصه گردش، پذیرایی، اقامت، سوغات و ... و تقویت مشارکت بخش‌های خصوصی و شهروندان در رفع این نیازها - شناخت و بهره‌گیری از ژئومارکتینگ که اطلاعات دقیقی شامل موقعیت جغرافیایی، آدرس، محدوده و منطقه سرویس‌دهی، محل‌های فروش و مسیرهای گردشگری و ... را به گردشگر عرضه کند - استفاده از فناوری اطلاعات در زیرساخت‌ها و خدمات شهری - تقویت زیرساخت‌های گردشگری (جاذبه‌های طبیعی، اجتماعی و فرهنگی، فضا گذران اوقات فراغت در شهر و امکانات عرضه‌ای در آنان)	خدمات و زیرساخت

-تقويت مبلمان شهرى - توجه به خوانايى، تركيب و تنوع در جداره و منظر شهر (گرافيك محيطة) در راستاى جذابيت بصرى و زيبايى -تقويت عناصر سيماي شهر همچون راه، لبه، نشانه و ... -توجه به الگوى معمارى بومى شهر و خط آسمان شهر -بهره‌گيرى از عناصر طبيعى همچون توپوگرافى و شيب در راستاى مطلوبيت چشم‌انداز شهرى و گردشگرى	سيما و منظر شهر
-تداوم برنامه‌ريزى جهت تعادل ميان عرضه و تقاضاى گردشگرى -تلاش در راستاى ايجاد تراز دلخواه براى ذى‌نفعان عرصه گردشگرى	ايجاد تعادل بين منابع و هزينه هاى اين صنعت
-توسعه قابليت‌ها، فعاليت‌ها (مکان‌هاى قابل بازديد مانند: بوستان‌ها، مکان‌هاى تاريخى، گنجينه‌ها (موزه‌ها)، آبشار و غيره) جهت تفريح شهرى جهت جذب سرمايه‌گذار -سرمايه‌گذارى داخلى در زمينه احيا و مرمت ابنیه و فضاهاى تاريخى و فرهنگى جاذب گردشگر در شهرها -تنظيم بودجه شهر جهت زمينه‌سازى حضور سرمايه‌گذار -يکپارچگى اقتصادى با اقتصاد منطقه‌اى و جهانى -برنامه‌ريزى و تداوم کسب‌وکار در حوزه گردشگرى جهت رونق اقتصادى شهر و منطقه -وجود سايت‌هاى گردشگرى مناسب و واگذارى زمين‌هاى مناسب -تشريك‌مساعى بخش خصوصى و عمومى مديريت شهرى -اعطاي تسهيلات جهت سرمايه‌گذارى در عرصه گردشگرى -بخشودگى مالياتى براى سرمايه‌گذاران عرصه گردشگرى	سرمايه‌گذارى در گردشگرى شهرى اقتصادى و سرمايه‌اى
-مهارت‌ها و برنامه‌هاى آموزشى اشتغال در حوزه گردشگرى -دسترسى به منابع مالى جهت راه‌اندازى کسب‌وکارهاى کوچک -ايجاد فرصت‌هاى معيشت براى جامعه ميزبان -توسعه کسب‌وکار محلى و نوآورى در شهر با محوريت گردشگرى -حمایت‌هاى شهردارى و ميراث فرهنگى از فعالان عرصه گردشگرى	پشتيبانى از امرارمعاش جامعه ميزبان
جاذبه‌هاى گردشگرى (شهرها متناسب با اقليم، عملکرد، پيشينه‌هاى تاريخى، مذهبى و پتانسيل‌هاى گردشگرى) كشف استعدادها و پتانسيل‌هاى اقليمى هر منطقه احياى فضاهاى طبيعى از طريق فعاليت‌هاى اکوتوريستى، سلامت با محوريت شهرها (دريافت خدمات مكمّل از شهر)	بهبود شرايط محيط طبيعى و زيست‌محيطى
-توجه به ظرفيت تحمل مقصد جهت پيشگيرى از خسارت به جامعه ميزبان -بهره‌گيرى از ظرفيت‌هاى (بالقوه) گردشگرى شهرها و نواحى پيراشهرى - مديريت اکوسيستم در مقاصد گردشگرى -تقويت محيط‌زيست بومى و جلوگيرى از هرگونه فعاليتى كه منجر به تخریب و تعدى به آن گردد -مديريت مخاطرات محيطة، نگهدارى و بهبود كيفيت هوا، زمين و آب و کاهش ضايعات -آموزش جهت مديريت پسماند -تأمين بهداشت و نظافت شهر و نواحى پيرامونى -تأمين ايمنى و جلوگيرى از سوانح	محيطى و طبيعى پايدارى محيط‌زيست
-بهره‌بردارى صحيح و معقولانه منابع طبيعى -توجه به الگوى حمل‌ونقل در اراضى ملّى و منابع طبيعى (جنگل، مراتع، ساحل و ...) و	حفظ منابع طبيعى و قوانين

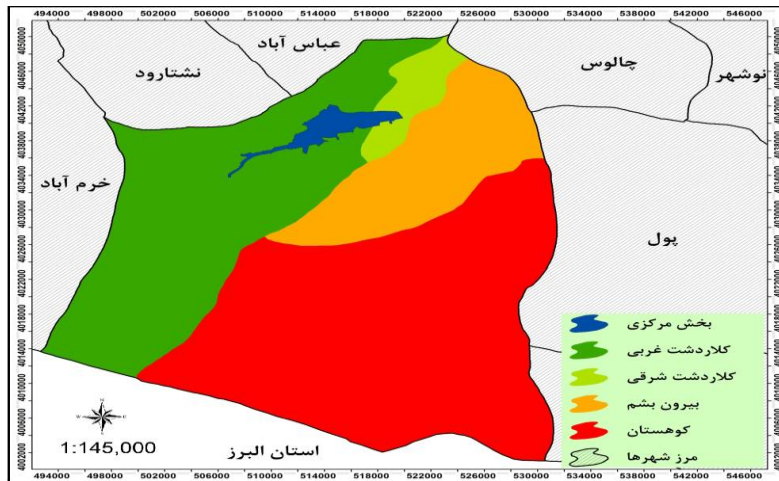
حمایتی	محدودیت در حضور مداوم و مخاطره آمیز -تصویب قوانین و ضمانت اجرایی آنان برای حفاظت از منابع محیطی و طبیعی -بهبود روابط خارجی با تأکید بر توسعه گردشگری و سرمایه گذاری های متقابل در این عرصه -تدوین برنامه مدون ملی و بین المللی در عرصه سیاست خارجی
توسعه سیاسی و روابط خارجی	توسعه سیاسی و روابط خارجی -برنامه ریزی و تبلیغات در خصوص وجود امنیت در شهرهای کشور بر خلاق تبلیغات سوء خارجی در این حوزه -بازتعریف مفهوم گردشگری و فواید آن در مقیاس ملی، منطقه ای و شهری برای سیاست گذاران و تصمیم گیران سطوح کلان کشور -تعامل ایران با سازمان های بین المللی گردشگری
توسعه سیاسی و اسناد فرداستی	توسعه سیاسی و اسناد فرداستی -تقویت جایگاه گردشگری در برنامه های پنج ساله توسعه کشور - سیاست گذاری ها و برنامه های دولتی از جمله تخصیص طرح جامع گردشگری در پهنه ملی، منطقه ای، ناحیه ای و شهری -بهبود ساختار سازمانی گردشگری کشور و افزایش سهم بخش گردشگری (به لحاظ بودجه و ...) در ساختار وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
تدوین اسناد فرداست	تدوین اسناد فرداست -تدوین اسناد فرداست

منبع: (Ariyani & Fauzi, 2019; Arthur & Mensah, 2016؛ صادقی ها و نوری، ۱۴۰۰؛ حمصیان اتفاق و همکاران، ۱۴۰۰؛ حسین زهی و کریمیان بستانی، ۱۴۰۰؛ خواجه نبی و همکاران، ۱۳۹۹؛ عزت پناه، ۱۳۹۹؛ عربشاهی کریزی و تقدیسی، ۱۳۹۷؛ ویسی، ۱۳۹۶؛ ابراهیم نیا سماکوش و همکاران، ۱۳۹۲؛ قالیباف و شعبانی فرد، ۱۳۹۰؛)

حدوده مورد مطالعه (شهر کلاردشت) محدود همممممممم محدود مورد مطالعه

شهر کلاردشت مرکز شهرستان کلاردشت، از شهرستان های استان مازندران است. شهرستان کلاردشت به وسعت ۱۳۲۳ کیلومتر مربع و دارای ۲ دهستان و یک نقطه شهری (کلاردشت) است. شهر کلاردشت در گوشه جنوب غربی دشت کلاردشت مرکز شهرستان می باشد. شهر کلاردشت با وسعت تقریبی ۱۵۰۶ هکتار در ۳۶ درجه و ۱ دقیقه عرض شمالی و ۵۱ درجه و ۱۰ دقیقه طول شرقی واقع شده است، ارتفاع شهر از ۱۱۰۰ متر در شرق و شمال شرقی (منطقه لاهو) تا ۱۶۹۰ متر در جنوب غربی آن (منطقه رودبارک) متغیر است (مهندسین مشاور کریاس بنا، ۱۳۸۸).

کلاردشت با قدمت ۴۰۰۰ ساله که اطراف آن را کوه های پوشیده از برف و جنگل های بکر و طبیعی تشکیل داده است و کوه، جنگل، دشت، دریاچه، رود، آبشار، آبوهوای لطیف، مردمان سازگار و مهمان دوست و برخی آثار و بناهای تاریخی در گستره ای نسبتاً محدود یکجا گرد هم قرار گرفته اند. منطقه کلاردشت با جاذبه های فراوانش سالانه پذیرای دو میلیون گردشگر داخلی و بیش از دویست هزار گردشگر خارجی است. جاذبه های گردشگری کلاردشت در دو دسته اصلی جاذبه های طبیعی و مصنوعی قابل تقسیم هستند که به شرح زیر می باشند:

شکل ۱. موقعیت شهر کلاردشت در منطقه

یافته‌ها

در راستای تحلیل داده‌های پژوهش، نگارندگان به وارد نمودن داده‌ها در نرم‌افزار آماری SPSS و سپس خروجی آن را در قالب میانگین حسابی و آزمون t زوجی مبادرت نموده‌اند. در این راستا، وضعیت شاخص‌های توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت در دو بخش وضع موجود شهر کلاردشت و میزان توسعه گردشگری در صورت اجرای شاخص‌ها مورد بررسی قرار گرفته است که به منظور تحلیل وضعیت معیارهای توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت از آزمون t زوجی استفاده گشت. در آزمون t نمونه‌های زوجی (وابسته) معیارهای مورد بررسی در دو مقطع از زمان (دو زمان متفاوت: ۱- وضع موجود شهر کلاردشت؛ ۲- میزان توسعه گردشگری در صورت اجرای شاخص‌ها) مورد بررسی قرار می‌گیرند. در این آزمون تفاوت میانگین‌های صفت ارزیابی می‌شود. در آزمون t با نمونه‌های جفتی، هر کدام از معیارهای توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت دو بار در دو وضعیت مختلف (وضع موجود شهر کلاردشت و میزان توسعه گردشگری در صورت اجرای شاخص‌ها) مورد مشاهده قرار داده است. جدول (۳) آزمون نمونه‌های زوجی معیارها به منظور بررسی تفاوت میانگین‌های وضع موجود شهر کلاردشت و میزان توسعه گردشگری در صورت اجرای شاخص‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۳. آزمون نمونه‌های زوجی معیارها به منظور بررسی تفاوت میانگین‌های وضع موجود شهر کلاردشت و میزان توسعه گردشگری در صورت اجرای

معیارها	تفاوت‌های زوجی (اختلاف میانگین)	آماره t	درجه آزادی (df)	سطح معناداری (Sig)
منابع و زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی	- ۰/۷۴۸۲۶	- ۱۸/۷۸۱	۳۸۳	۰/۰۰۰
آموزش به شهروندان و گردشگران	- ۰/۳۵۲۴۳	- ۸/۹۸۰	۳۸۳	۰/۰۰۰
نمایش رویدادها و وقایع	- ۱/۴۵۲۶۰	- ۵۰/۸۵۰	۳۸۳	۰/۰۰۰
مدیریت یکپارچه شهری	- ۱/۴۹۱۴۴	- ۶۳/۰۹۶	۳۸۳	۰/۰۰۰
فضامندی گردشگری شهری	- ۱/۲۴۷۰۲	- ۵۱/۲۹۱	۳۸۳	۰/۰۰۰
تدوین چشم‌انداز گردشگری شهری	- ۱/۸۸۸۰۲	- ۴۵/۴۵۹	۳۸۳	۰/۰۰۰
تبلیغات و بازاریابی	- ۱/۳۷۲۸۳	- ۵۳/۱۵۷	۳۸۳	۰/۰۰۰
خدمات و زیرساخت	- ۱/۹۲۳۱۸	- ۶۳/۵۴۰	۳۸۳	۰/۰۰۰
سیما و منظر شهر	- ۱/۰۰۹۳۷	- ۳۷/۳۹۳	۳۸۳	۰/۰۰۰
ایجاد تعادل بین منابع و هزینه‌های صنعت گردشگری	- ۱/۲۸۲۵۵	- ۲۹/۳۶۳	۳۸۳	۰/۰۰۰

سرمایه‌گذاری در گردشگری شهری	۱/۶۳۱۰۸ -	۷۹/۲۷۰ -	۳۸۳	۰/۰۰۰
پشتیبانی از امرارمعاش جامعه میزبان	۱/۱۱۹۲۷ -	۳۶/۴۸۴ -	۳۸۳	۰/۰۰۰
بهبود شرایط محیط طبیعی و زیست‌محیطی	۱/۴۲۱۸۸ -	۳۹/۲۰۷ -	۳۸۳	۰/۰۰۰
پایداری محیط‌زیست	۱/۲۶۴۶۵ -	۵۳/۴۱۸ -	۳۸۳	۰/۰۰۰
حفظ منابع طبیعی و قوانین حمایتی	۰/۸۸۶۲۸ -	۲۲/۴۸۶ -	۳۸۳	۰/۰۰۰
توسعه سیاسی و روابط خارجی	۲/۸۳۲۸۱ -	۱۲۶/۸۱۶ -	۳۸۳	۰/۰۰۰
تدوین اسناد فرادست	۲/۰۶۶۸۴ -	۶۰/۸۴۱ -	۳۸۳	۰/۰۰۰

فرضیه H₁: وضعیت معیارهای توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت در دو زمان قبل (وضع موجود) و بعد از اجرای شاخص‌ها با هم متفاوت است. جدول فوق نشان می‌دهد که آماره t در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ (sig=۰) در تمامی معیارها منفی است. در نتیجه وضعیت تمامی معیارهای توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت در دو زمان قبل (وضع موجود) و بعد از اجرای شاخص‌ها با هم متفاوت است. همچنین هر چه تفاوت‌های زوجی (اختلاف میانگین) در یک معیار بیشتر باشد، اختلاف معیارهای توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت در دو زمان قبل (وضع موجود) و بعد از اجرای شاخص‌ها بیشتر است. بنابراین هر چه تفاوت‌های زوجی در معیارها بیشتر باشد، در ارائه راهبردها و سیاست‌ها در اولویت قرار می‌گیرد. جدول (۴) اولویت‌بندی معیارهای توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت بر اساس تفاوت‌های زوجی نشان می‌دهد. بر این اساس معیارهای توسعه سیاسی و روابط خارجی، تدوین اسناد فرادست و خدمات و زیرساخت دارای اولویت بالاتری هستند.

جدول ۴. اولویت‌بندی معیارهای توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت بر اساس تفاوت‌های زوجی

معیارها	تفاوت‌های زوجی (اختلاف میانگین)	اولویت
منابع و زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی	۰/۷۴۸۲۶ -	۱۶
آموزش به شهروندان و گردشگران	۰/۳۵۲۴۳ -	۱۷
نمایش رویدادها و وقایع	۱/۴۵۲۶۰ -	۷
مدیریت یکپارچه شهری	۱/۴۹۱۴۴ -	۶
فضامندی گردشگری شهری	۱/۲۴۷۰۲ -	۱۲
تدوین چشم‌انداز گردشگری شهری	۱/۸۸۸۰۲ -	۴
تبلیغات و بازاریابی	۱/۳۷۲۸۳ -	۹
خدمات و زیرساخت	۱/۹۲۳۱۸ -	۳
سیما و منظر شهر	۱/۰۰۹۳۷ -	۱۴
ایجاد تعادل بین منابع و هزینه‌های صنعت گردشگری	۱/۲۸۲۵۵ -	۱۰
سرمایه‌گذاری در گردشگری شهری	۱/۶۳۱۰۸ -	۵
پشتیبانی از امرارمعاش جامعه میزبان	۱/۱۱۹۲۷ -	۱۳
بهبود شرایط محیط طبیعی و زیست‌محیطی	۱/۴۲۱۸۸ -	۸
پایداری محیط‌زیست	۱/۲۶۴۶۵ -	۱۱
حفظ منابع طبیعی و قوانین حمایتی	۰/۸۸۶۲۸ -	۱۵
توسعه سیاسی و روابط خارجی	۲/۸۳۲۸۱ -	۱
تدوین اسناد فرادست	۲/۰۶۶۸۴ -	۲

چنانکه از جدول اولویت‌بندی معیارهای توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت بر اساس تفاوت‌های زوجی برداشت می‌گردد، از میان معیارهای ۱۷ گانه‌ای که به‌منظور توسعه گردشگری شهری در کلاردشت در نظر گرفته‌شده است، توسعه سیاسی و روابط خارجی با تفاوت‌های زوجی (اختلاف میانگین) $(2/83281 -)$ در بالاترین اولویت انجام اقدامات و عملیات اصلاحی و یا مؤثر در توسعه گردشگری می‌باشد چرا که اولاً در وضعیت فعلی شاخص‌های توسعه سیاسی و روابط خارجی در شرایط نامناسب و ضعیفی قرار دارند و ضمن اینکه در صورت اجرای شاخص‌های تعریف‌شده در آن، توسعه گردشگری در کشور و به‌تبع در کلاردشت رونق خواهد یافت. این امر در معیار تدوین اسناد فرادست با تفاوت‌های زوجی (اختلاف میانگین) $(2/06684 -)$ که در رتبه دوم این رتبه‌بندی قرار دارد، نیز مصداق خواهد داشت. از سوی دیگر، کمترین اختلاف ممکن که نشان از وضعیت نسبتاً مناسب شاخص‌ها و یا تأثیر کمتر در صورت اجرای این شاخص‌ها در توسعه گردشگری کلاردشت شامل معیارهای منابع و زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی با تفاوت‌های زوجی (اختلاف میانگین) $(0/74826 -)$ و نیز آموزش به شهروندان و گردشگران با تفاوت‌های زوجی (اختلاف میانگین) $(0/35243 -)$ می‌باشد که در رتبه‌های شانزدهم و هفدهم می‌باشند. سایر معیارها، مشتمل بر خدمات و زیرساخت، تدوین چشم‌انداز گردشگری شهری، سرمایه‌گذاری در گردشگری شهری، مدیریت یکپارچه شهری، نمایش رویدادها و وقایع، بهبود شرایط محیط طبیعی و زیست‌محیطی، تبلیغات و بازاریابی، ایجاد تعادل بین منابع و هزینه‌های صنعت گردشگری، پایداری محیط‌زیست، فضا‌مندی گردشگری شهری، سرمایه‌گذاری در گردشگری شهری، سیما و منظر شهر و حفظ منابع طبیعی و قوانین حمایتی به ترتیب در رتبه‌های سوم تا پانزدهم قرار دارند.

وضعیت تفاوت ابعاد توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت (تفاوت در وضع موجود شهر کلاردشت و میزان توسعه گردشگری در صورت اجرای شاخص‌ها)

جدول (۵) آزمون نمونه‌های زوجی ابعاد موردبررسی به‌منظور بررسی تفاوت میانگین‌های وضع موجود شهر کلاردشت و میزان توسعه گردشگری در صورت اجرای شاخص‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۵. آزمون نمونه‌های زوجی ابعاد موردبررسی به‌منظور بررسی تفاوت میانگین‌های وضع موجود شهر کلاردشت و میزان توسعه گردشگری در صورت اجرای شاخص‌ها

ابعاد	تفاوت‌های زوجی (اختلاف میانگین)	آماره t	درجه آزادی (df)	سطح معناداری (Sig)
اجتماعی و فرهنگی	- ۰/۸۵۱۱۰	- ۳۹/۶۸۹	۳۸۳	.۰۰۰
مدیریتی و زیرساختی	- ۱/۴۸۸۶۵	- ۱۲۳/۴۱۸	۳۸۳	.۰۰۰
اقتصادی و سرمایه‌ای	- ۱/۳۴۴۳۰	- ۶۹/۰۵۲	۳۸۳	.۰۰۰
محیطی و طبیعی	- ۱/۱۹۰۹۴	- ۶۲/۲۰۲	۳۸۳	.۰۰۰
توسعه سیاسی و اسناد فرادستی	- ۲/۴۴۹۸۳	- ۱۲۱/۹۷۹	۳۸۳	.۰۰۰

فرضیه H_1 : وضعیت ابعاد توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت در دو زمان قبل (وضع موجود) و بعد از اجرای شاخص‌ها با هم متفاوت است.

جدول (۵) نشان می‌دهد که آماره t در سطح معناداری کمتر از $0/05$ ($\text{sig}=0$) در تمامی ابعاد موردبررسی منفی است. در نتیجه وضعیت تمامی ابعاد توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت در دو زمان قبل (وضع موجود) و بعد از اجرای شاخص‌ها با هم متفاوت است. بر این اساس، با توجه به یافته‌های جدول آزمون نمونه‌های زوجی ابعاد موردبررسی به‌منظور بررسی تفاوت میانگین‌های وضع موجود شهر کلاردشت و میزان توسعه گردشگری در صورت اجرای شاخص‌ها،

بیشترین میزان آماره t مربوط به بعد مدیریتی و زیرساختی با $(۱۲۳/۴۱۸ -)$ بوده است. این بدان معناست که بیشترین اولویت در جهت اصلاح وضع موجود مربوط به این بعد بوده و درعین حال بعد اجتماعی و فرهنگی در پایین ترین اولویت جهت پرداختن به آن قرار دارد که این امر نشان دهنده این مسئله است که شهر در حوزه های اجتماعی و فرهنگی در شرایط مساعدتری نسبت به سایر ابعاد می باشد. همچنین هر چه تفاوت های زوجی (اختلاف میانگین) در هر یک از ابعاد موردبررسی بیشتر باشد، اختلاف ابعاد توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت در دو زمان قبل (وضع موجود) و بعد از اجرای شاخص ها بیشتر است. بنابراین هر چه تفاوت های زوجی در ابعاد بیشتر باشد، در ارائه راهبردها و سیاست ها در اولویت قرار می گیرد. جدول (۶) اولویت بندی ابعاد توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت بر اساس تفاوت های زوجی نشان می دهد. بر این اساس ابعاد توسعه سیاسی و اسناد فرادستی و مدیریتی و زیرساختی دارای اولویت بالاتری هستند.

جدول ۶. اولویت بندی ابعاد توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت بر اساس تفاوت های زوجی

اولویت	تفاوت های زوجی (اختلاف میانگین)	ابعاد
5	- ۰/85110	اجتماعی و فرهنگی
2	- ۱/48865	مدیریتی و زیرساختی
3	- ۱/34430	اقتصادی و سرمایه ای
4	- ۱/19094	محیطی و طبیعی
1	- ۲/44983	توسعه سیاسی و اسناد فرادستی

درواقع، یافته های ناشی از اولویت بندی ابعاد توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت بر اساس تفاوت های زوجی، حاکی از آن است که اختلاف میان وضع موجود و اجرای ابعاد مؤثر در توسعه گردشگری، همانند آنچه در حوزه بررسی معیارها بیان گشت، مبین نقش مؤثر توسعه سیاسی و اسناد فرادستی تفاوت های زوجی (اختلاف میانگین) $(۲/44983 -)$ است که دارای بالاترین رتبه و اولویت در میان ابعاد ۵ گانه موردبررسی است. ضمن آنکه سایر ابعاد نیز به ترتیب اهمیت و اولویت عبارت اند از بعد مدیریتی و زیرساختی $(۱/۴۸۸۶۵ -)$ ، بعد اقتصادی و سرمایه ای $(۱/۳۴۴۳۰ -)$ ، بعد محیطی و طبیعی $(۱/۱۹۰۹۴ -)$ و بعد اجتماعی و فرهنگی با تفاوت های زوجی (اختلاف میانگین) $(۰/۸۵۱۱۰ -)$ که به ترتیب بیشترین نقش را در توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت دارند.

بحث

در آزمون t نمونه های زوجی (وابسته) معیارهای موردبررسی در دو مقطع از زمان موردبررسی قرار می گیرند. در این آزمون تفاوت میانگین های صفت ارزیابی می شود. در آزمون t با نمونه های جفتی، هر کدام از معیارهای توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت دو بار در دو وضعیت مختلف (وضع موجود شهر کلاردشت و میزان توسعه گردشگری در صورت اجرای شاخص ها) مورد مشاهده قرار گرفته است. بر این اساس، فرضیه تحقیق بر پایه تفاوت موجود در وضعیت معیارهای توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت در دو زمان قبل (وضع موجود) و بعد از اجرای شاخص ها می باشد. چنانکه از اولویت بندی معیارهای توسعه گردشگری شهری در شهر کلاردشت بر اساس تفاوت های زوجی برداشت می گردد، از میان معیارهای ۱۷ گانه ای که به منظور توسعه گردشگری شهری در کلاردشت در نظر گرفته شده است، توسعه سیاسی و روابط خارجی با تفاوت های زوجی (اختلاف میانگین) $(۲/۸۳۲۸۱ -)$ در بالاترین اولویت جهت انجام

اقدامات و عملیات اصلاحی و یا مؤثر در توسعه گردشگری می‌باشد؛ چرا که اولاً در وضعیت فعلی شاخص‌های توسعه سیاسی و روابط خارجی در شرایط نامناسب و ضعیفی قرار دارند و ضمن اینکه در صورت اجرای شاخص‌های تعریف‌شده در آن، توسعه گردشگری در کشور و به تبع در کلاردشت رونق خواهد یافت. این امر در معیار تدوین اسناد فرادست با تفاوت‌های زوجی (اختلاف میانگین) (۲/۰۶۶۸۴-) که در رتبه دوم این رتبه‌بندی قرار دارد نیز مصداق خواهد داشت. از سوی دیگر کمترین اختلاف ممکن که نشان از وضعیت نسبتاً مناسب شاخص‌ها و یا تأثیر کمتر در صورت اجرای این شاخص‌ها در توسعه گردشگری کلاردشت شامل معیارهای منابع و زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی با تفاوت‌های زوجی (اختلاف میانگین) (۰/۷۴۸۲۶-) و نیز آموزش به شهروندان و گردشگران با تفاوت‌های زوجی (اختلاف میانگین) (۰/۳۵۲۴۳-) می‌باشد که در رتبه‌های شانزدهم و هفدهم می‌باشند. سایر معیارها، مشتمل بر خدمات و زیرساخت، تدوین چشم‌انداز گردشگری شهری، سرمایه‌گذاری در گردشگری شهری، مدیریت یکپارچه شهری، نمایش رویدادها و وقایع، بهبود شرایط محیط طبیعی و زیست‌محیطی، تبلیغات و بازاریابی، ایجاد تعادل بین منابع و هزینه‌های صنعت گردشگری، پایداری محیط‌زیست، فضا‌مندی گردشگری شهری، سرمایه‌گذاری در گردشگری شهری، سیما و منظر شهر و حفظ منابع طبیعی و قوانین حمایتی به ترتیب در رتبه‌های سوم تا پانزدهم قرار دارند.

نتیجه‌گیری

در بررسی مطالعات و تحقیقات گذشته با پژوهش حاضر می‌توان گفت که بالیده و تقوایی (۱۴۰۲)، در مقاله خود مؤلفه‌های تأثیرگذار در شکوفایی گردشگری شهری را در ابعاد پنج‌گانه (اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیرساختی، پایداری و نهادی) شناسایی کردند، که نتایج پژوهش ایشان هم‌راستا با پژوهش حاضر بوده و نتایج پژوهش حاضر را مورد تأیید قرار می‌دهد. همچنین صادقی و همکاران (۱۴۰۱)؛ در پژوهش خود متغیرهایی مانند منابع انسانی، تحریم‌ها، مدیریت تخصصی، خدمات درمانی، آموزش، برنامه‌ریزی، تنوع‌سازی و رقابت‌پذیری را به‌عنوان نیروهای پیشران در نظر گرفته‌اند و این پژوهش نیز به لحاظ بررسی معیارهای گردشگری در نمونه مورد مطالعه پژوهش ایشان، هم‌راستا با پژوهش حاضر بوده و از این حیث نتایج پژوهش حاضر نیز مورد تأیید پژوهش ایشان می‌باشد. فان و همکاران (۲۰۲۳)، نیز در مقاله خود به شناسایی و اولویت‌بندی استراتژی‌های توسعه گردشگری با استفاده از AHP و QSPM، SWOT در کوه چانگ‌بای در چین پرداختند که نتایج پژوهش ایشان نیز هم‌راستا با پژوهش حاضر بوده و نتایج پژوهش حاضر را مورد تأیید قرار می‌دهد. مجاد و همکاران (۲۰۲۲)، نیز در مقاله خود به بررسی انتقادی فشارها و اثرات اجتماعی-اقتصادی و محیطی در صنعت گردشگری ساحلی در مدیترانه پرداختند و نتایج ایشان مشخص کرد که تصمیم‌گیرندگان و ذینفعان در زمینه توسعه گردشگری باید به راهبردها و رویکردهای جدید در راستای سبز کردن صنعت گردشگری آبی برای تضمین رشد پایدار اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی این صنعت توجه کنند. بر این اساس نتایج پژوهش ایشان هم‌راستا با پژوهش حاضر بوده و از این حیث نتایج پژوهش حاضر نیز مورد تأیید پژوهش ایشان می‌باشد.

توسعه گردشگری اثرات زیادی را بر سکونتگاه‌های انسانی خصوصاً شهرها دارد. این تأثیر در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و امنیتی، کالبدی و زیست‌محیطی نمود می‌یابد. در این میان گردشگری شهری که خود منبعث از توان‌ها، پتانسیل‌های شهرهای گردشگری می‌پذیرد، مزایایی را برای شهرها ایجاد نموده که در عصر رقابتی امروز، همه شهرها در پی دستیابی به این موقعیت جهت تأمین منابع مالی پایدار و نیز قرارگیری در عرصه‌های رقابتی ملی و جهانی می‌باشند. از این‌رو نیاز به شناسایی ابعاد و اصول مرتبط با توسعه گردشگری است تا با بسط و تقویت این ابعاد، به نتایج

مثبتی دست‌یافت. نتایج حاصل از این پژوهش بیانگر تأثیر شگرف همه ابعاد در ایجاد تعادل در توسعه گردشگری شهری است. هر چند بسته به شرایط موجود شهرها، برخی از ابعاد دارای شرایط بهتری می‌باشند که لازم است تا در زمان برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری در شهرهای گردشگری پذیر به برخی ابعاد و شاخص‌ها توجه بیشتری گردد تا نتیجه مطلوب‌تری نیز حاصل گردد. در عین حال که با شناسایی ضعف‌های احتمالی موجود در راستای تقویت آن‌ها برآمد. چراکه بدون نگاه یکپارچه و جامع به همه ابعاد و برنامه‌ریزی تک‌بعدی نمی‌توان به نتیجه منطقی و مطلوب دست‌یافت. چنانکه در شهر کلاردشت (در وضع موجود)، به‌جز موارد محدود آن‌هم در حوزه مسائل اجتماعی همچون ادای احترام به سایر مردم توسط جامعه میزبان، یا دسترسی به تمامی مناطق مقصد در شهر و نواحی پیراشهری آن‌هم به دلیل پراکنش محلات شهری و معابری که از درون این محلات عبور کرده و از گذشته مورد استفاده قرار می‌گرفته (و شاید ارتباط چندانی هم به حضور یا عدم حضور گردشگران نداشته باشد) و نیز بهره‌گیری از عناصر طبیعی همچون توپوگرافی و شیب در راستای مطلوبیت چشم‌انداز شهری و گردشگری و نیز جاذبه‌های گردشگری (شهرها متناسب با اقلیم، عملکرد، پیشینه‌های تاریخی، مذهبی و پتانسیل‌های گردشگری) که آن‌هم به واسطه شرایط طبیعی موجود در منطقه بوده، دوره‌های زمین‌شناسی و البته پیشینه تاریخی و باستانی دشت کلاردشت آن را پدید آورده که البته همین مسئله جذابیت فراوانی را برای حضور گردشگران فراهم نموده است، کار چندان دیگری در کلاردشت در حوزه توسعه گردشگری صورت نگرفته است، این امر در تحلیل کمی و میزان میانگین به‌دست‌آمده در ابعاد، معیارها و شاخص‌های تعریف‌شده در پژوهش که همگی سطح پایین‌تر از متوسط را نشان می‌دهند کاملاً روشن است که این امر موجب شده است که علی‌رغم همه جذابیت‌ها و توانمندی‌های طبیعی و انسانی کلاردشت که گردشگران داخلی و خارجی بی‌شماری را به منطقه وارد می‌نماید، هیچ‌گاه نتوانسته به جایگاه واقعی خود به‌عنوان بهشت گمشده ایران دست‌یافته و ضمن اینکه در سه دهه اخیر (از اوایل دهه ۱۳۷۰ تاکنون) تعرض به اراضی شهری و پیراشهری و تغییرات گسترده در کاربری اراضی خدمات زیادی را به نواحی شهری و پیراشهری وارد ساخته که عدم توجه به این امر و ضعف مدیریت کنترل موجبات نارضایتی جامعه میزبان از یک‌سو و کاهش میزان جذابیت گردشگران از سوی دیگر را فراهم آورده است. این در حالی است که بهبود ضعف‌های موجود می‌تواند وضعیت ایده‌آلی را برای شهر و توسعه گردشگری فراهم آورد، همان‌طور که در ارزیابی نظر جامعه آماری در فرایند توسعه گردشگری شهری کلاردشت (در صورت اجرای همان شاخص‌ها)، اشتیاق و توجه ویژه گردشگران در این زمینه و نظر مثبت آن‌ها در صورت اجرای شاخص‌های مطروحه در پرسشنامه اعم از ابعاد اجتماعی و فرهنگی، مدیریتی و زیرساختی، اقتصادی و سرمایه‌ای، محیطی و طبیعی و توسعه سیاسی و اسناد فرادستی به‌روشنی گویای این مسئله می‌باشد. به‌گونه‌ای که تقریباً در همه شاخص‌های موردبررسی در طول پژوهش، عقیده بر این است که برنامه‌ریزی درباره منابع و زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی، آموزش به شهروندان و گردشگران، نمایش رویدادها و وقایع، مدیریت یکپارچه شهری، فضامندی گردشگری شهری، تدوین چشم‌انداز گردشگری شهری، تبلیغات و بازاریابی، خدمات و زیرساخت، سیما و منظر شهر، ایجاد تعادل بین منابع و هزینه‌های صنعت گردشگری، سرمایه‌گذاری در گردشگری شهری، پشتیبانی از امرارمعاش جامعه میزبان، بهبود شرایط محیط طبیعی و زیست‌محیطی، پایداری محیط‌زیست، حفظ منابع طبیعی و قوانین حمایتی، توسعه سیاسی و روابط خارجی و تدوین اسناد فرادست جملگی می‌توانند به توسعه گردشگری شهری در کلاردشت کمک نمایند.

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در سطح شهر کلاردشت و نیز ویژگی‌های آن در ابعاد مختلف که بر زندگی جامعه میزبان و نیز توسعه گردشگری اثرگذار می‌باشد، پیشنهادهای زیر در راستای بهبود وضع موجود و توسعه گردشگری در

شهر کلاردشت ارائه می‌گردد:

- ❖ ساخت و تجهیز منابع گردشگری و عناصر فرهنگی مؤثر آن در سطح شهر کلاردشت از جمله بوستان‌ها (فضای تفریحی و ورزشی) و فضای سبز، سینما و سالن‌های تئاتر، مجتمع‌های فرهنگی، موزه‌ها، بناهای یادبود، شهربازی، مراکز خرید که در شرایط موجود با کمبود شدید مواجه می‌باشد.
- ❖ تلاش در راستای ایجاد و تقویت تصویر و نقشه ذهنی از شهر کلاردشت برای شهروندان و گردشگران با بهره‌گیری از نمادهای جاذب گردشگر در بخش‌ها و محله‌های مختلف شهر.
- ❖ آگاهی و بینش لازم برای مدیران شهری، گردشگری و برنامه‌ریزان به منظور ارتقاء امکانات و تسهیلات در شهر در قالب برگزاری دوره‌های آموزشی، افزایش کارکنان آموزش‌دیده در بخش گردشگری و ...
- ❖ هماهنگی میان نهادها و سازمان‌های دست‌اندرکار در امور شهری و گردشگری (مدیریت یکپارچه شهری) خصوصاً حمایت‌های شهرداری و میراث فرهنگی از فعالان عرصه گردشگری.
- ❖ تلاش در راستای حوزه سرمایه‌گذاری در شهر و دیپلماسی شهری و تلاش مدیران شهری جهت جذب سرمایه‌گذار.
- ❖ رویکرد اجرای قانون در بحث کاربری زمین و پیشگیری از تغییر کاربری زمین و خزش شهری در قالب استراتژی‌ها و برنامه‌های کاربری زمین و توسعه آن با نگاهی به گردشگری شهری.
- ❖ فضا‌مندی شهر در قالب همه‌شمولی و نیز ۲۴ ساعته نمودن فضای شهر از طریق اختلاط کاربری‌ها، ایجاد پیاده‌راه شهری، ایجاد و تقویت فعالیت‌هایی مانند تئاتر، برپایی نمایشگاه‌ها و ... در سطح شهر.
- ❖ بهبود عملکرد فضاهای اقامتی و پذیرایی شامل مهمان‌سراها، بازارها و فروشگاه‌ها و غذا‌سراها.
- ❖ تدوین چشم‌انداز بلندمدت (۲۰ ساله) شهر کلاردشت با محوریت گردشگری و ارائه سند راهبردی جهت پذیرش گردشگران با انگیزه‌های دیدار دوستان و خویشان، مسافرت‌های تجاری، حضور در نمایشگاه‌ها و کنفرانس‌ها، بازدید از میراث فرهنگی، سفرهای مذهبی و تفریحی، حضور در حوادث (رویدادهای برنامه‌ریزی‌شده)، خریده‌های تفریحی، سفرهای روزانه، دلایل شخصی.
- ❖ توجه به اصل رسانه سالاری در فرایند جهانی‌شدن و بهره‌گیری از رسانه‌های مختلف جهت بازاریابی و تبلیغات در بستر رسانه‌ای و شکل‌دهی گردشگری مجازی در کنار ساخت وب‌سایت‌هایی در معرفی جاذبه‌های شهری و پیراشهری کلاردشت.
- ❖ برنامه‌ریزی جهت برگزاری جشنواره، همایش با ارزش‌گذاری برای شهر و برند سازی در آن از طریق عملکردهایی همچون تعریف روز کلاردشت در تقویم ملی، یا امکان برگزاری همایش‌های گردشگری یا سلامت در یک هفته از سال در کلاردشت که در تقویم نظام پزشکی درج گردد.
- ❖ تقویت زیرساخت‌های گردشگری اعم از جاذبه‌های طبیعی (چشم‌انداز و اقلیم منحصربه‌فرد، قله مرتفع، رودخانه خروشان و ...)، اجتماعی و فرهنگی (محوطه‌های باستانی، معماری بومی، اقامتگاه‌های بوم‌گردی، صنایع‌دستی و ...)، فضای گذران اوقات فراغت در شهر و امکانات عرضه‌ای در آنان، احیای فضاهای طبیعی از طریق فعالیت‌های اکوتوریستی، سلامت با محوریت شهر کلاردشت (دریافت خدمات مکمل از شهر) در کنار توجه به منظر شهر از طریق توجه به خوانایی، ترکیب و تنوع در جداره و منظر شهر (گرافیک محیطی) در راستای جذابیت بصری و زیبایی.
- ❖ تعریف سایت‌های گردشگری مناسب و واگذاری زمین‌های مناسب جهت جذب سرمایه‌گذار و نیز ایجاد جذابیت‌هایی برای حضور سرمایه‌گذار اعم از اعطای تسهیلات جهت سرمایه‌گذاری در عرصه گردشگری، بخشودگی مالیاتی برای

سرمایه‌گذاران عرصه گردشگری و ...

حامی مالی

این اثر حامی مالی ندارد.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- ابراهیم‌نیا سماکوش، سعید. خاکساری، علی. لطیفی، غلامرضا. دامادی، محمد. (۱۳۹۲). ارزیابی نقش گردشگری شهری در توسعه اقتصادی-محیطی شهر بابلسر. *نشریه اقتصاد و مدیریت شهری*، ۱(۳)، ۱۷-۳۱.
- بالیده، امین‌الله و تقوایی، مسعود. (۱۴۰۲). تبیین شاخص‌های مدل شکوفایی گردشگری شهری. *جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، ۲۲(۱).
<https://doi.org/10.22067/jgrd.2023.82657.1284>
- بهرامیان، محسن و شمس‌الدینی، علی. (۱۳۹۷). تحلیلی کمی بر نقش مدیریت شهری در ارتقای صنعت گردشگری در شهرها (موردپژوهی: شهر مرودشت). *فصلنامه برنامه‌ریزی شهری*، ۹(۳۲)، ۱۳۱-۱۴۰. Doi: 20.1001.1.22285229.1397.9.32.10.7
- حیدری کوشکنو، مجید؛ فلاح تفتی، حامد و احمدخانی، مسعود. (۱۳۹۸). شناسایی مؤلفه‌های شهروندی تأثیرگذار بر توسعه گردشگری شهری مطالعه موردی: شهر یزد. *مجله گردشگری شهری*، ۶(۲)، ۱۱۷-۱۳۲. Doi: 10.22059/jut.2019.264920.527
- حسین زهی، اسماعیل و کریمیان بستانی، مریم. (۱۴۰۰). بررسی اثرات توسعه گردشگری بر ابعاد کیفیت زندگی در شهر چابهار. *فصلنامه علوم جغرافیایی*، ۱(۳۴)، ۹۸-۱۱۳.
- حمصیان اتفاق، سمیه؛ کلانتری خلیل‌آباد، حسین و میرهای، محمد. (۱۴۰۰). ارائه الگوی مدیریت اکوتوریسم با تأکید بر بافت‌های اکولوژیک شهری (مطالعه موردی منطقه ۹ شهرداری اصفهان). *فصلنامه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، ۲۱(۶۳)، ۳۳۵-۳۵۹. Doi: 20.1001.1.22287736.1400.21.63.20.2
- خواجeh‌نئی، فهیمه؛ زندمقدم، محمدرضا و کرکه‌آبادی، زینب. (۱۳۹۹). تحلیل ساختارهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، محیطی و نهادی در رشد و توسعه گردشگری شهری، مطالعه موردی: شهر گلوگاه. *دو فصلنامه پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری*، ۱۱(۲۱)، ۲۸-۱۳. Doi: 10.30473/grup.2020.7469
- رزقی، مریم؛ شهابیان، پویان؛ مدیری، آتوسا و احمدیان، رضا. (۱۳۹۷). ارزیابی شاخص‌های مؤثر بر ارزش ویژه برند مقصد در شهرهای تاریخی ایران از منظر گردشگران خارجی. *مجله گردشگری شهری*، ۵(۴)، ۱۳۷-۱۵۲. Doi: 10.22059/jut.2018.258398.485
- رضایی، محمدرضا؛ عسگری سوادجانی، علیرضا و سجاسی قیداری، حمدالله. (۱۴۰۰). ارزیابی جایگاه گردشگری بافت تاریخی شهر

- يزد در روند مدل تخریب خلاق. فصلنامه برنامه‌ريزى شهرى، ۱۳ (۴۹)، ۴۷-۶۰. Doi: 10.30495/jupm.2022.5523
- سنائی، مجید. (۱۳۹۳). *ارزيابى عملکرد منظر و ساختار طبيعى در مقاصد گردشگرى، مورد مطالعه: شهر کلاردشت*. رساله دکتري رشته جغرافيا و برنامه‌ريزى شهرى، دانشگاه آزاد اسلامى واحد علوم تحقيقات تهران، دانشکده علوم انسانى و اجتماعى، به راهنمايى دکتر اصغر نظريان و مشاوره دکتر يوسفلى زيارى.
- صادقى‌ها، مهدى و نورى، سولماز. (۱۴۰۰). برنامه‌ريزى توسعه گردشگرى و فضايى شهر نور با بهره‌گيرى از رهيافت شهر خردورز. فصلنامه جغرافيايى فضاي گردشگرى، ۱۰ (۳۸)، ۱-۱۸. Doi: 20.1001.1.22518827.1400.10.38.1.5
- صادقى، محسن؛ حافظ رضا زاده، معصومه؛ کریميان بستانى، مریم. (۱۴۰۱). آینده‌پژوهى توسعه گردشگرى شهرى (مورد مطالعه: شهر اردبیل). فصلنامه مطالعات جغرافيايى مناطق کوهستانى، ۳ (۲)، ۱۶۷-۱۹۰. Doi: 20.1001.1.27172325.1401.3.2.11.6
- عزت‌پناه، بختيار. (۱۳۹۹). تبیین نیروهاى پيشران مؤثر بر آینده توسعه صنعت گردشگرى در شهرهاى مرزى مطالعه موردی: شهر بانه. مجله گردشگرى شهرى، ۷ (۱)، ۶۹-۷۸. Doi: 10.22059/jut.2020.269789.567
- عربشاهى کريزى، احمد و تقديسى، مهرنوش. (۱۳۹۷). گردشگرى شهرى و توسعه پايدار شهرى: تحليل و بررسى جايگاه، نقش و پيامدهاى توسعه گردشگرى شهرى. فصلنامه جغرافيا و روابط انساني، ۱ (۲)، ۳۹۷-۴۱۶. Doi: 20.1001.1.26453851.1397.1.2.26.9
- فنى، زهره؛ عزيزاده طولی، محمد و زحمت‌کش، زينب. (۱۳۹۳). تأثيرات گردشگرى بر توسعه پايدار شهرى از نظر ساکنان (مورد مطالعه: جزيره قشم). فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگرى، ۹ (۲۸)، ۳۹-۷۲.
- فرجى‌راد، عبدالرضا و سيدنصيرى، سیده ژاله. (۱۳۸۹). رويکردهاى تحليلى در توسعه پايدار گردشگرى شهرى. نشریه جغرافيايى سرزمين، ۷ (۲۵)، ۲۹-۴۰.
- فيضى، سلمان؛ حيدرى، رحيم و روستايى، شهريور. (۱۳۹۹). بررسى تأثير برند سازى مقاصد بر توسعه گردشگرى شهرى (مورد مطالعه: کلان‌شهر تبريز). نشریه تحقيقات کاربردى علوم جغرافيايى، ۲۰ (۵۹)، ۲۲۹-۲۵۲. Doi: 20.1001.1.22287736.1399.20.59.12.9
- قاليباف، محمداقبر و شعبانى‌فرد، محمد. (۱۳۹۰). ارزيابى و اولويت‌بندى جاذبه‌هاى گردشگرى براى توسعه گردشگرى شهرى بر اساس مدل‌هاى تصميم‌گيرى چند متغيره (مطالعه موردی: شهر سنندج). فصلنامه تحقيقات جغرافيايى، ۲۶ (۱۰۱)، ۱۴۷-۱۷۲.
- متانى، مهرداد، اکبريان، فاطمه و تقى‌زاده شياده، سیده نسرين. (۱۳۹۷). نقش فضاي مجازى در تحولات صنعت گردشگرى؛ مطالعه موردی گردشگرى فرهنگى و تاريخى، فصلنامه جغرافيا و برنامه‌ريزى منطقه‌اى، ۸ (۴)، ۱۵۹-۱۸۰. Doi: 20.1001.1.22286462.1397.8.4.9.2
- مسعودى‌راد، ماندانا؛ احمدى، عبدالمجيد و رضائى، مریم. (۱۳۹۷). تحليل موانع توسعه گردشگرى سياه در ايران (نمونه موردی: منطقه زلزله‌زده بم). مجله گردشگرى شهرى، ۵ (۲)، ۳۵-۵۱. Doi: 10.22059/jut.2018.234297.326
- مهندسين مشاور کرياس بنا (۱۳۹۵). گزارش تهيه طرح جامع کلاردشت.
- ويسى، هادى. (۱۳۹۶). بررسى سياست‌گذارى صنعت گردشگرى در قوانين بالادستى جمهورى اسلامى ايران. فصلنامه راهبردى و سياستگذارى عمومى، ۷ (۲۵)، ۹۳-۱۱۲.

References

- Arabshahi Karizi, A., & Taghedisi, M. (2018). Urban tourism and sustainable urban development: Analysis and review of the position, role and consequences of urban tourism development. *Journal of Geography and Human Relations*, 1(2), 397-416. Doi: 20.1001.1.26453851.1397.1.2.26.9 [In Persian]
- Ariyani, N., & Fauzi, A. (2019). Analysis of Strategic Variables for Ecotourism Development; an Application of Micmac. *South Asian Journal of Social Studies and Economics*, 1-12. DOI: 10.9734/sajsse/2019/v3i330107
- Arthur, G., & Mensah, A. (2016), urban management and heritage tourism for sustainable development. *management of Environmental quality: an international journal*, 17(3).

- <https://doi.org/10.1108/14777830610658719>
- Bahramian, M., & Shamsodini, A. (2018). a quantitative analysis on the role of urban management in promoting the tourism industry in cities (case study: Maroodasht city). *Urban Planning Quarterly*, 9(32), 131-140. Doi: 20.1001.1.22285229.1397.9.32.10.7 [In Persian]
- Bakas, F. E., Duxbury, N., & de Castro, T. V. (2019). Creative tourism: catalysing artisan entrepreneur networks in rural Portugal. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 25(4), 731-752. <https://doi.org/10.1108/IJEBR-03-2018-0177>
- Balideh, A., & Taqvai, M. (2023). explanation of the indicators of urban tourism flourishing model. *Geography and Regional Development*, 22 (1). <https://doi.org/10.22067/jgrd.2023.82657.1284> [In Persian]
- Butler, R.W. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources. *The Journal of Canadian Geographer*, 24(1), 5-12. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x>
- Ebrahim Niya Samakosh, S., Khaksari, A., Latifi, G., & Damadi, M. (2012). Evaluation of the role of urban tourism in economic-environmental development of Babolsar city. *Journal of Urban Economics and Management*, 1(3), 17-31. [In Persian]
- Ezzat-Panah, B. (2020). Explanation of the driving forces effective on the future development of the tourism industry in border towns, a case study: Baneh city. *Journal of Urban Tourism*, 7(1), 69-78. Doi: 10.22059/jut.2020.269789.567 [In Persian]
- Fan, P., Zho, Y., Ye, Z., Zhang, G., GU, Sh., Shen, Q., Meshram, S. G., & Alvandi, E. (2023). Identification and Prioritization of Tourism Development Strategies Using SWOT, QSPM, and AHP: A Case Study of Changbai Mountain in China. *Sustainability* 2023, 15(6), 49-62. <https://doi.org/10.3390/su15064962>
- Fanni, Z., Alizade Touli, M., & Zahmet-Kash, Z. (2014). the effects of tourism on sustainable urban development from the perspective of residents (case study: Qeshm Island). *Tourism Management Studies Quarterly*, 9(28), 39-72. [In Persian]
- Farjirad, A. R., & Seyednasiri, S. J. (2010). Analytical Approaches in the Sustainable Development of Urban Tourism. *Sarzamin Geographical Journal*, 7(25), 29-40. [In Persian]
- Feizi, S., Heydari, R., & Roustaei, Sh. (2020). investigating the impact of destination branding on the development of urban tourism (case study: Tabriz metropolis). *Journal of Applied Research in Geographical Sciences*, 20(59), 229-252. Doi: 20.1001.1.22287736.1399.20.59.12.9 [In Persian]
- Ghalibaf, M. B., & Shabani Fard, M. (2011). evaluation and prioritization of tourist attractions for the development of urban tourism based on multivariate decision-making models (case study: Sanandaj city). *Geographical Research Quarterly*, 26(101), 147-172. [In Persian]
- Heydari Kushkono, M., Falah Tafti, H., & Ahmadkhani, M. (2018). Identification of citizenship components affecting the development of urban tourism, a case study: Yazd city. *Journal of Urban Tourism*, 6(2), 117-132. Doi: 10.22059/jut.2019.264920.527 [In Persian]
- Homsian Etefagh, S., Kalantari Khalilabad, H., & Mirei, M. (2021). presentation of ecotourism management model with emphasis on urban ecological contexts (case study of 9th district of Isfahan Municipality). *Geographical Sciences Applied Research Quarterly*, 21(63), 359-335. Doi: 20.1001.1.22287736.1400.21.63.20.2 [In Persian]
- Hossein Zehi, E., & Karimian Bostani, M. (2021), investigating the effects of tourism development on quality of life dimensions in Chabahar city. *Geographical Sciences Quarterly*, 1(34), 98-113. [In Persian]
- Hudson, S., Huang, L., Roth, M. S., & Madden, T.J. (2016), The influence of social media interactions on consumer_ brand relationships: A three-country study of brand precipitation and marketing behaviors. *International Journal of Research in Marketing*, 33(1), 27-41. DOI: 10.1016/j.ijresmar.2015.06.004
- Incera, A. C., Fernandez, M. F., & Lopez, X.P. (2015), Spillover effects of tourism consumption between Gilicia and the rest of Spain. *International Journal of Tourism Research*, 17(2), 185-208. <https://doi.org/10.1002/jtr.1978>
- Khaja Nabi, F., Zandmghaddam, M., & Karke-Abadi, Z. (2020). Analysis of social, cultural, economic, environmental and institutional structures in the growth and development of urban

- tourism, case study: Golugah city. *bi-quarterly journal of urban ecology research*, 11(21), 13-28. Doi: 10.30473/grup.2020.7469 [In Persian]
- Kiryas Bena Consulting Engineers (2016). *report on the preparation of Kalardasht master plan*. [In Persian]
- Masoudi Rad, M., Ahmadi, A. M., & Rezaei, M. (2018). Analysis of obstacles to the development of black tourism in Iran (case example: Bam earthquake region). *Journal of Urban Tourism*, 5(2), 35-51. Doi: 10.22059/jut.2018.234297.326 [In Persian]
- Mejjad, N., Rossi, A., & Pavel, A. B. (2022) The coastal tourism industry in the Mediterranean: A critical review of the socio-economic and environmental pressures & impacts. *Tourism Management Perspectives*, 44, 101007. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2022.101007>
- Metani, M., Akbarian, F., & Taghizadeh Shiadeh, S. N. (2018). the role of virtual space in the evolution of the tourism industry; A case study of cultural and historical tourism. *Journal of Geography and Regional Planning*, 8(4), 159-180. Doi: 20.1001.1.22286462.1397.8.4.9.2 [In Persian]
- Rezaei, M., Asgari Sawadjani, A., & Sejasi Gheidari, H. (2021). evaluation of the place of tourism in the historical context of Yazd city in the process of creative destruction model. *Urban Planning Quarterly*, 13 (49), 47-60. doi: 10.30495/jupm.2022.5523 [In Persian]
- Rezghi, M., Shahabian, P., Manager, A., & Ahmadian, R. (2018). evaluation of indicators affecting the special value of the destination brand in historical cities of Iran from the perspective of foreign tourists, *Journal of Urban Tourism*, 5(4), 137-152. doi: 10.22059/jut.2018.258398.485 [In Persian]
- Sadeghi, M., Hafez Rezazadeh, M., & Karimian Bostani, M. (2022), future study of urban tourism development study: Ardabil city. *Journal of Geographical Studies of Mountainous Regions*, 3(2), 167-190. Doi: 20.1001.1.27172325.1401.3.2.11.6 [In Persian]
- Sadeghi-ha, M., & Nouri, S. (2021). Tourism and Spatial Development Planning of the City of Noor Using the Khardoruz City Approach. *Geographical Journal of Tourism Space*, 10(38), 1-18. Doi: 20.1001.1.22518827.1400.10.38.1.5 [In Persian]
- Sanai, M. (2014). *evaluation of landscape performance and natural structure in tourism destinations, case of study: Kalardasht city*. doctoral dissertation in the field of geography and urban planning, Islamic Azad University, *Tehran Research Sciences Unit, Faculty of Humanities and Social Sciences*, under the guidance of Dr. Asghar Nazarian and advice of Dr. Yusuf Ali Ziari. [In Persian]
- Sobirov, B. (2018). The concept of tourist economic zone, case of Uzbakestan. *World Seientific News*, 1(98), 34-45.
- Summary of Kalardasht Municipality Performance Report. (2008). *Kalardasht Municipality*. [In Persian]
- Vanderwerf, J. (2018). Creative Destruction and Rural Tourism Planning: The Case of Creemore, Ontario. A thesis presented to the University of Waterloo in the fulfillment of the thesis requirement for the degree of Master of Environmental Studies in *Local Economic Development - Tourism Policy and Planning*, Waterloo, Ontario, Canada. Doi: <http://hdl.handle.net/10012/3809>
- Veisi, H. (2017). Review of Tourism Industry Policy in the Upstream Laws of the Islamic Republic of Iran. *Strategic and Public Policy Quarterly*, 7(25), 112-93. [In Persian]